

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Рівненський державний гуманітарний університет

**ФІЛОСОФІЯ.
ПЕДАГОГІКА.
СУСПІЛЬСТВО**

Збірник наукових праць РДГУ

Випуск 1

Засновано у 2011 році

Рівне – 2011

УДК 1+37+316.3
ББК 87+74+60
Ф-561

Рецензенти: **Закович М.М.** – д. філос. н., професор кафедри культурології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;

Лісова С.В. – д. пед. н., професор, директор Інституту педагогічної освіти Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука, дійсний член АПСН;

Троян С.С. – д. і. н., професор, завідувач кафедри міжнародних відносин і країнознавства Рівненського інституту слов'янознавства Київського славістичного університету

Ф-561 **Філософія. Педагогіка. Суспільство :** Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 1. – Рівне : видавець О. Зень, 2011. – 319 с.

ISBN 978-617-601-024-1

Концепція збірника базується на науковій актуалізації методологічних засад гуманітарного знання і висвітленні духовно-практичного потенціалу наук про людину і суспільство. Розрахований на фахівців гуманітарних і соціально-політичних наук.

УДК 1+37+316.3
ББК 87+74+60

ISBN 978-617-601-024-1

© Рівненський державний
гуманітарний університет, 2011

Головний редактор:

Шугасва Л. М. – д. філос. н., професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету.

Редакційна колегія:

Булига І. І. – к. філос. н., доцент кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету (відповідальний редактор);

Вербець В. В. – д. пед. н., професор, декан художньо-педагогічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету;

Гон М. М. – д. політ. н., професор, завідувач кафедри політичних наук Рівненського державного гуманітарного університету;

Докаш В. І. – д. філос. н., професор, завідувач кафедри соціології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Дем'янюк Т. Д. – к. пед. н., професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Дичківська І. М. – к. пед. н., професор кафедри педагогіки і психології (дошкільної) Рівненського державного гуманітарного університету, член-кореспондент АПСН (відповідальний редактор);

Жилюк С. І. – д. і. н., професор, завідувач кафедри релігієзнавства Національного університету «Острозька академія»

Литвиненко С. А. – д. пед. н., професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Малафійк І. В. – д. пед. н., професор, завідувач кафедри загальної і соціальної педагогіки та акмеології Рівненського державного гуманітарного університету, член-кореспондент АПСН;

Павелків Р. В. – д. псих. н., професор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи Рівненського державного гуманітарного університету, академік Академії наук Вищої школи України;

Пальчевський С. С. – д. пед. н., професор кафедри загальної педагогіки та акмеології Рівненського державного гуманітарного університету;

Петренко О. Б. – д. пед. н., професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Поніманська Т. І. – к. пед. н., професор, завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної), проректор з наукової роботи Рівненського державного гуманітарного університету, член-кореспондент АПСН;

Постоловський Р. М. – к. і. н., професор, завідувач кафедри всесвітньої історії, ректор Рівненського державного гуманітарного університету, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, член-кореспондент АПСН;

Саух П. Ю. – д. філос. н., професор, завідувач кафедри філософії, ректор Житомирського державного університету імені Івана Франка, академік Академії наук Вищої школи України;

Стоколос Н. Г. – д. і. н., професор, завідувач кафедри філософії і соціальних наук Рівненського інституту слов'янознавства Київського славистичного університету;

Швецова-Водка Г. М. – д. і. н., професор кафедри бібліотечознавства і бібліографії Рівненського державного гуманітарного університету;

Яроцький П. Л. – д. філос. н., професор, головний науковий спеціаліст Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України.

Друкується за рішенням Вченої ради
Рівненського державного гуманітарного університету
Протокол № 10 від 27 травня 2011 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації:
Серія KB № 17745-6595P

Адреса редакції: кафедра філософії,
Рівненський державний гуманітарний університет,
вул. Остафова, 29, м. Рівне, 33027

ЗМІСТ

Філософія

<i>Гур'янова І. Е.</i>	9	Принцип об'єктивності історії та історичного в пізнанні соціальних явищ
<i>Заглинська Л. В.</i>	22	Філософія економіки ХХ ст. в контексті сучасних соціально-економічних трансформацій
<i>Коберник Н. І.</i>	35	Феномен Кирила і Мефодія: культурно-релігійний аспект
<i>Шугаєва Л. М.</i>	46	Ідейно-світоглядна трансформація православного сектантства в Україні
<i>Шамсутдинова-Лебедюк Т. Н.</i>	54	Глобалізація та іслам
<i>Шевчук К. С.</i>	64	Основні аспекти теорії цінності Романа Інгардена
<i>Шевчук Д. М.</i>	76	Постмодерні виміри політичної філософії

Педагогіка

<i>Безкорвайна О. В.</i>	90	Проблема особистісного самоствердження в педагогічних дослідженнях
--------------------------	-----------	--

<i>Генсіцька- Антонюк Н. О.</i>	102	Роль системи освіти у формуванні гендерної ідентичності особистості
<i>Гудовсек О. А.</i>	110	Естетичне виховання в філософському ракурсі (історичний аспект)
<i>Дем'янюк Т. Д.</i>	120	Теоретико-методологічні засади формування вчителя як конкурентоспроможного фахівця
<i>Дичківська І. М.</i>	129	Інноваційні підходи у побудові виховного простору школи Саммерхілл
<i>Кособуцька Г. П.</i>	141	Діалогічний рівень підготовки майбутнього педагога: теоретико-методологічні основи
<i>Петренко О. Б.</i>	154	Гене́за гендерного підходу до освіти у контексті української філософської думки
<i>Поніманська Т. І.</i>	165	Гуманізм як ціннісна характеристика педагогічної діяльності
<i>Пироженко Л. В.</i>	176	Проблеми підручникотворення у період реформування змісту загальноосвітньої школи (1964-1976 рр.)
<i>Рицька Н. Ф.</i>	186	Педагогічні аспекти гендерного виховання молодших школярів

<i>Сорочинська Т. А.</i>	195	Становлення професійної підготовки майбутніх учителів у педагогічних закладах Рівненщини (1939-1941 рр.)
<i>Тимочко І. Б.</i>	206	Особливості організації напрямів просвітницької діяльності православних братств Волинської губернії
<i>Ціпан Т. С.</i>	217	Формування громадянськості у підлітків в умовах дитячо-юнацьких об'єднань

Суспільство

<i>Булига І. І.</i>	228	Релігійно-церковне життя Волині у контексті політичних трансформацій (1939-1941 рр.)
<i>Ворон О. П.</i>	238	Місіонерська діяльність Римокатолицької церкви в умовах незалежності української держави
<i>Гон М. М.</i>	250	Забезпечення прав етнічних меншин у Другій Речі Посполитій
<i>Дубей В. І.</i>	262	Правові засади співпраці України з ЄС у галузі міжнародних автомобільних перевезень

<i>Жилюк С. І.</i>	272	Роль духовенства Волині–Житомирщини у соборному русі 1920-х рр.
<i>Мишков В. Я.</i>	286	Діяльність митрополита Адріана (Четвергова) в контексті модернізації Російської Старообрядницької православної Церкви
<i>Слесаренко А. В.</i>	296	Чеський андеграунд 70–80-х років ХХ ст.: історико-культурний аналіз
<i>Шеретюк Р. М.</i>	305	Окремі аспекти конверсії греко-уніатів Правобережної України до римо-католицизму наприкінці ХVІІІ ст.

- засади: Наук, видання / І.Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – 280 с.
4. Дистерверг А. Избранные пед. сочинения (руководство для немецких учителей) / А. Дистерверг. – М. : Учпедгиз. – 1956. – 170 с.
 5. Зязюн І. А. Гуманізм освіти ХХІ століття: філософський і психологічний аспект / І. А. Зязюн // Теорія і практика управління соціальними системами. – Х. : НТУ ХПГ. – 2002. – № 2. – С. 30.
 6. Корчак Я. Правила життя: Педагогіка для дітей и для взрослых / Я. Корчак: [пер. с польск.] – М. : Политиздат, 1990. – С. 208–267. – (Как любить ребенка: Книга о воспитании).
 7. Красовицький М. Ю. Проблеми дитячого колективу в аспекті гуманізації школи / М. Ю. Красовицький // Рідна школа. – 1995. – № 2–3. – С. 8–15.
 8. Словарь современного русского языка – М. : Мысль, 1951. – Т. 13. – С. 147.
 9. Сухомлинська О. В. Ідеї свободи у поглядах В.О. Сухомлинського / О. В. Сухомлинська // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 4. – С. 106–115.
 10. Сущенко А. В. Гуманізація педагогічного процесу в основній школі: теорія і практика: монографія / А. В. Сущенко. – Запоріжжя : Х-принт, 2002. – 359 с.
 11. Толковый словарь русского языка // [ред. проф. Б. М. Волина и проф. Д. Н. Ушаков]. – М. : Госуд. Изд-во инност-х нац-х словарей. – Т. 4. – 1939. – 805 с.

УДК 37:[159.921.1:159.923]

Генсіцька-Антонюк Н. О.

РОЛЬ СИСТЕМИ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

У пропонованій статті здійснено теоретичний аналіз проблеми гендерної ідентичності особистості, визначено умови формування гендерної ідентичності у системі освіти.

Ключові слова: гендерна ідентичність, гендерна ідентифікація, гендерні ролі, стереотипи.

В статье осуществлен теоретический анализ гендерной идентичности личности, определены условия формирования гендерной идентичности в системе образования.

Ключевые слова: гендерная идентичность, гендерная идентификация, гендерные роли, стереотипы.

The theoretical analysis of gender's identity of personality is carried out in this article, and also on the basis of analysis of maintenance of textbooks, maintenance of on-line tutorials, models of conduct, questioning of teaching composition, we probed terms in which a gender's identity is formed in the system of education.

Key words: gender's identity, gender's authentication, gender's roles, stereotypes.

Постановка проблеми. Проблема формування гендерної ідентичності особистості є надзвичайно актуальною для сучасного суспільства. Адже невміння створювати сім'ю, неправильне виховання дітей, а також збільшення кількості молоді, що відноситься до сексуальних меншин, є очевидним фактором недостатньої сформованості гендерної ідентичності особистості. Тому й не дивно, що однією з найважливіших цілей освіти сьогодення є формування гендерної ідентичності.

Вплив тенденцій західних країн, а також відголоски радянської «безстатевої» педагогіки вносять спотворені уявлення про гендерні ролі та поведінку, що стає перешкодою на шляху розвитку індивідуальності й особистісного потенціалу.

Зміна традиційної гендерної стратифікації, зміна культурних стереотипів маскуліності й фемінінності, трансформація в шлюбно-сімейних відносинах, руйнування традиційних сексистських установок щодо жінок змушують суспільство більш терпимо ставитись до індивідуальних варіацій у цьому питанні, що сприяє розширенню можливості для індивідуального самовираження особистості [11].

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Проблеми гендерної ідентичності та ідентифікації присвячені праці зарубіжних і вітчизняних вчених, а саме: Н. Смелзера, Б. Елліота,

С. Бутковської, Н. Городнової, О. Соколової, Н. Бурлакової, А. Чекаліної, Г. Рубіна, Дж. Батлера, П. Горностай, В. Москаленко, В. Романової, Л. Ожигової, О. Іванової, Т. Говорун, О. Кікінежді, Дж. Мані та ін. Як показав теоретичний аналіз робіт означених вище авторів, більшість з них торкаються таких питань, як гендерна ідентичність, гендерні стереотипи, гендерне виховання. Однак поодинокі праці розкривають проблему формування гендерної ідентичності особистості у процесі навчання.

Відтак, *предметом дослідження* є гендерна ідентичність як структурний компонент гендерної самосвідомості особистості. А основне *завдання* статті полягає у тому, щоб з'ясувати роль системи освіти у формуванні гендерної ідентичності особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Набуття гендерної ідентичності є вкрай важливим компонентом змісту освіти і процесу виховання особистості у сучасній школі. Тому зупинимось на тлумаченні поняття «гендерна ідентичність», оскільки воно є центральним у нашому дослідженні.

У сучасній психолого-педагогічній науці існують різні трактування цього поняття. На думку Н. Смельзера, гендерна ідентичність «пов'язана з нашим уявленням про свою стать – з тим, чи відчуваємо ми себе насправді чоловіком або жінкою. Усвідомлення людиною своєї статі не завжди відповідає її біологічній статі» [8, с. 63].

Вітчизняна дослідниця Н. Городнова трактує гендерну ідентичність «як усвідомлення і переживання індивідом своєї позиції Я по відношенню до певних взірців-еталонів статі і є одним з основних стрижнів свідомості особистості» [4, с. 36].

У свою чергу П. Горностай підкреслює, що «гендерна ідентичність полягає у переживанні своєї відповідності гендерним ролям, тобто сукупностям суспільних норм та стереотипів поведінки, характерних для представників певної статі (або приписаних представникам певної статі суспільно-історичною або соціокультурною ситуацією)» [3, с. 122], тоді як О. Соколова, Н. Бурлакова та Ф. Леонтіу під гендерною ідентичністю розуміють «окремий випадок особистісної самоідентичності, завдяки якій виникає суб'єктивне «відчуття статі», розвиваються моделі поведінки за маскулітним або фемінітним типом і реалізуються бажані вибори сексуального партнера» [9, с. 4].

У працях В. Москаленко та В. Романової зазначено, що «зріла гендерна ідентичність – це статус людини, яка на основі самостійного рішення й висновків досягла стабільного визначення і усвідомлення себе як чоловіка або жінки, прийняла себе цілком через гендерну поведінку, яка відповідає її біологічній статі» [6, с. 109].

Згідно Дж. Мані, гендерна ідентичність – це суб'єктивне переживання гендерної ролі, а гендерна роль – це соціальне вираження гендерної ідентичності. Але це ідеальний випадок, який описує повну єдність переживань і поведінки. Ідентичність насправді – поняття багатогранне. Виходячи з предмету нашого дослідження, ці аспекти можна розкрити наступним чином:

- *адаптаційна (соціальна) гендерна ідентичність* описує те, як особистість співвідносить свою реальну поведінку з поведінкою інших чоловіків та жінок;

- *цільова концепція «Я»* – набір індивідуальних установок чоловіків (жінок) на те, яким він повинен бути;

- *персональна ідентичність* – особистісне співвідношення себе з іншими людьми;

- *ego-ідентичність* – глибинне психологічне ядро того, що особистість людини як представника статі означає для самої себе [5].

М. Нікіфорова виділяє низку теоретико-методологічних підходів до тлумачення гендерної ідентичності, а саме:

1. *свідомісний підхід*, де гендерна ідентичність розглядається як аспект самосвідомості або акт усвідомлення;

2. *самісний підхід*: гендерна ідентичність розглядається як аспект, прояв або умовний компонент самості, Я, особистісної ідентичності;

3. *статусно-рольовий підхід*, у якому гендерна ідентичність розглядається як спосіб і умова організації поведінки з відтворення жіночності чи чоловічності, «дрес-код» до лав жінок або чоловіків як соціальної групи;

4. *буттєвий підхід*, де гендерна ідентичність розглядається як спосіб організації суб'єктивного гендерного простору особистісної буттєвості, завжди тлумачена як гендерна ідентичність особистості [7].

Таким чином, на основі здійсненого аналізу, ми визначаємо гендерну ідентичність як усвідомлення та прийняття своєї статевої

приналежності, тобто відповідність інтересів і поведінки людини її власним уявленням про жіночість і чоловічість. Статеворольове сприйняття є засвоєнням якостей особистості, інтересів і поведінки, які вважаються у певній культурі відповідними для тієї чи іншої статі.

Гендерна ідентичність набувається особистістю у процесі гендерної ідентифікації, яку сучасна наука трактує як :

1) ототожнення дитиною себе з людиною певної статі і засвоєння відповідних форм поведінки;

2) процес і результат набуття дитиною психологічних рис і особливостей поведінки однієї і тієї ж з нею або іншої статі [10].

Гендерна ідентичність є ланкою структури самосвідомості. Вона несе в собі ціннісні орієнтації людини на свою стать як соціальну роль, як сексуальну потенцію і сексуальну поведінку, а також включає психологічне визнання своєї ідентичності зі своєю статтю у фізичному, соціальному і психологічному плані.

Гендерна ідентичність є однією з найважливіших функцій гендерної соціалізації особистості [10]. А одним із агентів гендерної соціалізації є освітні установи, що складають систему освіти в цілому. О. Ярська-Смірнова вважає, що «освітні установи поряд з іншими агентами соціалізації визначають наші ідентичності, а також наявні у нас можливості особистого, громадського і професійного вибору: сама організація педагогічного процесу, як і пануючі в ньому ролі, вбудовують в нас модель «нормального» життя і диктують нам жіночі і чоловічі статусні позиції» [12, с. 102].

Гендерні ролі та стереотипи є засобами становлення статевої приналежності та гендерної ідентичності. Які ж гендерні ролі, стереотипи, установки нав'язують освітні заклади?

Аналізуючи формування гендерної ідентичності у системі освіти, можна відмітити безліч прикладів гендерної асиметрії. Розглянемо деякі з них.

Введення шкільної форми, особливо у початкових класах, різко обмежило дітей, а саме дівчаток, в русі. Ця установка вказує на те, що дівчатка мають завжди контролювати свої рухи і вибирати відповідні положення тіла, щоб не осоромитися перед іншими дітьми.

Необхідно окремо зупинитись на вчительському складі початкової школи. Рідко можна зустріти чоловіка – вчителя

початкових класів і майже ніколи – вихователя у дитячому садочку. Це не говорить про те, що чоловік не навчить чи не виховає дітей цього віку, адже практика показує, що у деяких випадках чоловік краще виконує зобов'язання, поставлені перед ним, а це свідчить про те, що стереотипи жінка-домогосподарка, жінка-доглядальниця, жінка-вихователь, чоловік-діяч, чоловік-герой, чоловік-правитель і т. д. глибоко укорінені у свідомості, у традиціях і у культурі нашого суспільства і ще раз підкреслює живучість установки про те, що чоловік аж ніяк не вихователь.

І, навпаки, візьмемо середню і старшу шкільну ланку і такий предмет, як фізика. Стереотип, що жінка не здатна засвоїти природничі науки ще й досі «працює» у середніх і навіть у вищих навчальних закладах, хоча дослідження показують, що дівчатка мають такий самий рівень знань, що й хлопчики з природничих наук, але все ж таки, якщо керівник буде обирати кого взяти на посаду вчителем фізики – чоловіка чи жінку, то перевагу він надасть чоловікові, навіть, якщо він і буде мати нижчий рівень знань, що в принципі і неважливо.

Аналізуючи, наприклад, зміст навчальних планів і програм з трудового навчання, бачимо, що для хлопчиків дисципліна називається «технічна праця», а дівчаток навчають «обслуговуючій праці», де назва дисципліни говорить сама за себе. Цей поділ лише підкріплює стереотип про те, що дівчата не можуть бути вправними столярами, а хлопці – кулінарами чи кравцями. Хоча досвід показує, що столярами не хочуть бути і більшість хлопців, а домогосподарками – більшість дівчат.

Якщо у 90-ті роки дисципліна «допризывна підготовка» читалася як для хлопчиків так і для дівчаток, то на сьогодні викладається «допризывна підготовка юнаків» для хлопчиків та «медицина» для дівчаток, що теж підтверджує: не зважаючи на пропаговану рівність між чоловіками та жінками, освіта продовжує нав'язувати традиційні стереотипи щодо гендерних ролей.

А про шкільні підручники годі вже й говорити. Дослідження О. Кікінежді, Н. Городнової та ін. показали, що навчальний підручник поряд зі змістом навчальних предметів є важливим засобом формування гендерної ідентичності, але, на жаль, він переважно відтворює історично складені патріархальні стереотипні

образи, де у дівчинки (жінки) переважає орієнтація на сім'ю та сімейні цінності, ведення домашнього господарства тощо, а для хлопчика (чоловіка) пропагується більша активність за межами сім'ї: професійна діяльність, суспільна активність.

Пасивна і обслуговуюча роль та ігнорування жінок, що прослідковується у змісті шкільних підручників глибоко укорінюється у свідомості і накладає свій відбиток на подальший розвиток особистості та призводить до невпевненості у своїх можливостях, нерішучості у діях, підпорядкуванні «більш сильному», укоріненні традиційних гендерних стереотипів і гендерних ролей.

Образ цілеспрямованого, активного, рішучого, діючого чоловіка, який постає на сторінках підручників, прямо впливає на подальшу реалізацію хлопчика, як і образ пасивної, невпевненої, залежної жінки – на реалізацію дівчинки.

Слабке, залежне, малоцінне Я жінки впродовж усього її життя слугуватиме тилом, не дасть їй змоги відстоювати свою рівноправну позицію з чоловіками, вибудовувати партнерські стосунки, утримувати рівновагу між ролями матері, господині, професіонала, ділової жінки. Такі жінки часто стають залежними не тільки від чоловіка, але і від власних дітей, начальника, ними маніпулюють, вони перебувають осторонь суспільного життя. Ідентифікація хлопчика з традиційними ролями та заохочення його статево типізованої маскуліної поведінки зумовлює модель поведінки володаря життя і жінок, управителя в сім'ї, нечутливого коханця, грубого вихователя дітей [2].

Коли світ пропагує високий інтелект, професіоналізм, рівноправність – у свідомості особистості відбувається плутанина, невідповідність гендерних ролей, що пропагує суспільство, з тими, що воно їй нав'язує. Відповідно, на думку Т. Говорун, така плутанина гендерних ролей зумовлює дифузію гендерної ідентичності. Тому й не дивно, що жінці так важко досягти рівня бізнес-леді, а хлопчикові соромно «опуститися» до рівня кухаря чи вихователя, що так часто подається у ЗМІ.

Т. Говорун та О. Кікінежді провели опитування серед вчителів загальноосвітніх шкіл і з'ясували, що чимало педагогів усіх ланок освіти виявляють значний інтерес до забезпечення рівності дітей у навчально-виховному процесі, впровадження

гендерно-нейтральних технологій, однак більшість вчителів та вихователів перебувають під впливом традиційних поглядів на взаємини статей. Як свідчать результати опитування, чимало вчителів загальноосвітніх шкіл залишаються невизначеними у власних гендерних орієнтаціях, не є переконаними у необхідності розвитку в дітей андрогінних властивостей, сповідують ідеологію комплементарності чоловічих та жіночих ролей [1].

Висновки та перспективи подальших розвідок. Таким чином, аналіз змісту навчальних програм, змісту підручників, моделей поведінки, аналіз проведених опитувань вчителів свідчить про те, що гендерна ідентичність, яка формується в системі освіти, просто гальмує пошук власного Я і майже не відповідає вимогам сучасного суспільства. Тому системі освіти необхідно «очиститись» від традиційних гендерних стереотипів у змісті навчальних програм та підручників, створити однакові вимоги та права як для хлопчиків, так і для дівчаток, заохочення до всіх видів діяльності незалежно від статі особистості.

Список використаних джерел і літератури

1. Говорун Т. Гендерна дискримінація в сфері освіти [Електронний ресурс] / Т. Говорун, О. Кікінежді. – Режим доступу : <http://www.helsinki.org.ua/index.php?id=1200305760>
2. Говорун Т. В. Стать та сексуальність: психологічний ракурс : навч. посіб / Т. В. Говорун, О. М. Кікінежді. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 1999. – 384 с.
3. Горностай П. П. Личность и роль: Ролевой подход в социальной психологии личности / П. П. Горностай – К. : Интерпресс ЛТД, 2007. – 312 с.
4. Городнова Н. М. Психокорекція статевої ролі і ідентифікації підлітків / Н. М. Городнова // Наука і освіта. – 2004. – № 3. – Спецвипуск. – С.36–39.
5. Мани Дж. Ориентация / Дж. Мани, П. Такер // Сексология : хрестоматія / пер. с англ. – СПб. : Питер, 2001. – С. 126–133.
6. Москаленко В. Особливості статевої ролі і соціалізації в умовах трансформації суспільства / В. Москаленко, В. Романова // Соціальна психологія. – 2003. – № 1. – С. 107–115.

7. Нікіфорова М. С. Гендерна ідентичність: зміст і динаміка (аналіз теоретичних підходів) [Електронний ресурс] / М. С. Нікіфорова – Режим доступу : <http://intkonf.org/nikiforova-ms-genderna-identichnist-zmist-i-dinamika-analiz-teoretichnih-pidhodiv/>
8. Смелзер Н. Сексуальные роли и неравенство / Н. Смелзер // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 4. – С. 63–67.
9. Соколова Е. Т. К обоснованию клинко-психологического изучения расстройства гендерной идентичности / Е. Т. Соколова, Н. С. Бурлакова, Ф. Лэонтиу // Вопросы психологии. – 2001. – № 6. – С. 3–16.
10. Социальная психология. Словарь / Под. ред. М. Ю. Кондратьева. – М. : ПЕР СЭ, 2006. – 176 с.
11. Штылева Л. В. Педагогика и гендер: развитие гендерных подходов в образовании [Электронный ресурс] / Л. В. Штылева // Женщина в российском обществе. – 2000. – № 3. – Режим доступа к журн. : <http://www.ivanovo.ac.ru/jornal/>
12. Ярская-Смирнова Е. Неравенство или мультикультурализм / Е. Ярская-Смирнова // Высшее образование в России. – 2001. – № 4. – С. 102–110.

УДК 37.036: 111.852(091)

Гудовсек О. А.

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В ФІЛОСОФСЬКОМУ РАКУРСІ (ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ)

В статті проаналізовано погляди філософів на проблему естетичного виховання особистості.

Ключові слова: естетичне виховання, прекрасне, краса, мистецтво, художнє.

В статье дан анализ взглядов философов на проблему эстетического воспитания личности.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, прекрасное, красота, искусство, художественное.